

وَمِنْ خُطْبَةٍ لَهُ عَلَيْهِ السَّلَامُ: الْحَمْدُ لِلَّهِ الْمَعْرُوفِ مِنْ غَيْرِ رُؤْيَةٍ، الْخَالِقِ مِنْ غَيْرِ مَنَصَّبَةٍ، خَلَقَ الْخَلَائِقَ بِقُدْرَتِهِ، وَاسْتَعْبَدَ الْأَرْبَابَ بِعِزَّتِهِ، وَسَادَ الْعُظَمَاءَ بِجُودِهِ وَهُوَ الَّذِي أَسْكَنَ الدُّنْيَا خَلْقَهُ، وَبَعَثَ إِلَى الْجِنِّ وَالْإِنْسِ رُسُلَهُ، لِيَكْشِفُوا لَهُمْ عَنْ غِطَائِهَا، وَيُحَذِّرُوهُمْ مِنْ ضَرَائِهَا، وَيُضَرِّبُوا لَهُمْ أَمْثَالَهَا وَيُبَصِّرُوهُمْ عِيُوبَهَا وَيَهْجُمُوا عَلَيْهِمْ بِمُعْتَبِرٍ مِنْ تَصَرُّفِ مَصَاحِبِهَا وَأَسْقَامِهَا، وَحَلَالِهَا وَحَرَامِهَا، وَمَا أَعَدَّ اللَّهُ سُبْحَانَهُ لِلْمُطِيعِينَ مِنْهُمْ وَالْعَصَاةِ مِنْ جَنَّةٍ وَنَارٍ وَكَرَامَةٍ وَهَوَانٍ. أَحْمَدُهُ إِلَى نَفْسِهِ كَمَا اسْتَحْمَدَ إِلَى خَلْقِهِ، جَعَلَ لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا، وَ لِكُلِّ قَدْرٍ أَجَلًا، وَ لِكُلِّ أَجَلٍ كِتَابًا.

مِنْهَا فِي ذِكْرِ الْقُرْآنِ: فَالْقُرْآنُ أَمْرٌ زَاجِرٌ، وَ صَامِتٌ نَاطِقٌ، حُجَّةٌ اللَّهُ عَلَى خَلْقِهِ، أَخَذَ عَلَيْهِمْ مِيثَاقَهُمْ، وَ ارْتَهَنَ عَلَيْهِمْ أَنْفُسَهُمْ، أَتَمَّ نُورَهُ، وَ أَكْمَلَ بِهِ دِينَهُ، وَ قَبَضَ نَبِيَّهُ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ، وَ قَدَّ فَرَعَ إِلَى الْخَلْقِ مِنْ أَحْكَامِ الْهُدَى بِهِ، فَعَظَّمُوا مِنْهُ سُبْحَانَهُ مَا عَظَّمُوا مِنْ نَفْسِهِ، فَإِنَّهُ لَمْ يُخْفِ عَنْكُمْ شَيْئًا مِنْ دِينِهِ، وَ لَمْ يَتْرُكْ شَيْئًا رَضِيئَهُ أَوْ كَرِهَهُ إِلَّا وَ جَعَلَ لَهُ عِلْمًا بَادِيًا، وَ آيَةً مُحْكَمَةً تَزْجُرُ عَنْهُ أَوْ تَدْعُو إِلَيْهِ، فَرِضَاهُ فِيمَا بَقِيَ وَاحِدٌ، وَ سَخَطُهُ فِيمَا بَقِيَ وَاحِدٌ.

وَ اعْلَمُوا أَنَّهُ لَنْ يَرْضَى عَنْكُمْ بِشَيْءٍ سَخَطَهُ عَلَى مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ، وَ لَنْ يَسْخَطَ عَلَيْكُمْ بِشَيْءٍ رَضِيئَهُ مِنْ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ، وَ إِنَّمَا تَسِيرُونَ فِي أَثَرِ بَيْنٍ، وَ تَتَكَلَّمُونَ بِرَجْعِ قَوْلٍ قَدَّ قَالَهُ الرَّجَالُ مِنْ قَبْلَكُمْ، قَدَّ كَفَاكُمْ مَوْوَنَةَ دُنْيَاكُمْ، وَ حَثَّكُمْ عَلَى الشُّكْرِ، وَ افْتَرَضَ مِنَ الْأَسْنَتِكُمْ الذِّكْرَ. وَ أَوْصَاكُمْ بِالتَّقْوَى، وَ جَعَلَهَا مُنْتَهَى رِضَاهُ

وَ حَاجَتُهُ مِنْ خَلْقِهِ. فَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي أَنْتُمْ بَعِيْنِهِ، وَ نَوَاصِيَكُمْ بِيَدِهِ، وَ تَقَلُّبُكُمْ فِي قَبْضَتِهِ، إِنْ أَسْرَرْتُمْ عِلْمَهُ، وَ إِنْ أَعْلَنْتُمْ كِتْبَهُ، قَدْ وَكَّلَ بِذَلِكَ حَفْظَةَ كِرَامَا، لَا يُسْقِطُونَ حَقًّا، وَ لَا يُثْبِتُونَ بَاطِلًا. وَ اعْلَمُوا أَنَّهُ مَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا مِنَ الْفِتَنِ، وَ نُورًا مِنَ الظُّلْمِ، وَ يُخَلِّدْهُ فِيْمَا اشْتَهَتْ نَفْسُهُ، وَ يَنْزِلْهُ مَنْزِلَ الْكِرَامَةِ عِنْدَهُ فِي دَارِ اصْطِنَاعِهَا لِنَفْسِهِ: ظِلُّهَا عَرْشُهُ، وَ نُورُهَا بَهْجَتُهُ، وَ زُورُهَا مَلَائِكَتُهُ، وَ رُقُقَاؤُهَا رُسُلُهُ، فَبَادِرُوا الْمَعَادَ، وَ سَابِقُوا الْاِجَالَ. فَإِنَّ النَّاسَ يُوشِكُ أَنْ يَنْقَطِعَ بِهِمُ الْأَمَلُ، وَ يَرَهَقَهُمُ الْاَجَلُ، وَ يُسَدَّ عَنْهُمْ بَابُ التَّوْبَةِ، فَقَدْ أَصْبَحْتُمْ فِي مِثْلِ مَا سَأَلَ إِلَيْهِ الرَّجْعَةُ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ، وَ أَنْتُمْ بَنُو سَبِيلٍ عَلَى سَفَرٍ مِنْ دَارٍ لَيْسَتْ بِدَارِكُمْ، وَ قَدْ أُوذِنْتُمْ مِنْهَا بِالرَّحَالِ وَ أُمِرْتُمْ فِيهَا بِالزَّادِ. وَ اعْلَمُوا أَنَّهُ لَيْسَ لِهَذَا الْجِلْدِ الرَّيْقِيُّ صَبْرٌ عَلَى النَّارِ، فَارْحَمُوا نَفُوسَكُمْ فَإِنَّكُمْ قَدْ جَرَّبْتُمُوهَا فِي مَصَائِبِ الدُّنْيَا. أَفَرَأَيْتُمْ جَزَعَ أَحَدِكُمْ مِنَ الشُّوْكَةِ تُصِيبُهُ، وَ الْعَثْرَةِ تُدْمِيهِ، وَ الرَّمْضَاءِ تُحْرِقُهُ؟ فَكَيْفَ إِذَا كَانَ بَيْنَ طَابَقَيْنِ مِنْ نَارٍ ضَجِيعِ حَجَرٍ وَ قَرِينِ شَيْطَانٍ أَعْلِمْتُمْ أَنَّ مَالِكًا إِذَا غَضِبَ عَلَى النَّارِ حَطَمَ بَعْضُهَا بَعْضًا لِعُضْبِهِ، وَ إِذَا زَجَرَهَا تَوَثَّبَتْ بَيْنَ أَبْوَابِهَا جَزَعًا مِنْ زَجْرَتِهِ؟!

أَيُّهَا الْيَفْنَ الْكَبِيرُ الَّذِي قَدْ لَهَزَهُ الْقَتِيرُ! كَيْفَ أَنْتَ إِذَا التَّحَمَّتْ أَطْوَاقُ النَّارِ بِعِظَامِ الْأَعْنَاقِ، وَ نَشِبَتِ الْجَوَامِيعُ حَتَّى أَكَلَتْ لُحُومَ السَّوَاعِدِ فَاللَّهُ اللَّهُ، مَعَشَرَ الْعِبَادِ، وَ أَنْتُمْ سَالِمُونَ فِي الصِّحَّةِ قَبْلَ السُّقْمِ، وَ فِي الْفُسْحَةِ قَبْلَ الضِّيْقِ، فَاسْعَوْا فِي فَكَارِ رِقَابِكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَغْلِقَ رَهَائِثُهَا، أَسْهَرُوا عْيُونَكُمْ، وَ أَضْمِرُوا بَطُونَكُمْ، وَ

اسْتَعْمِلُوا أقدامَكُمْ، وَ أَنْفِقُوا أَمْوَالَكُمْ، وَ خذُوا مِنْ أجسادِكُمْ تَجُودُوا بِهَا عَلَى
 أَنْفُسِكُمْ وَ لَا تَبْخُلُوا بِهَا عَنْهَا، فَقَدْ قَالَ اللَّهُ سُبْحَانَهُ : إِنْ تَنْصَرُوا اللَّهَ يَنْصَرَكُمْ وَ،
 يُثَبِّتْ أقدامَكُمْ وَ قَالَ تَعَالَى: مَنْ ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيَضَاعِفَهُ لَهُ وَ لَهُ
 أَجْرٌ كَرِيمٌ فَلَمْ يَسْتَنْصِرْكُمْ مِنْ ذُلٍّ، وَ لَمْ يَسْتَقْرِضْكُمْ مِنْ قُلٍّ، اسْتَنْصَرَكُمْ وَ لَهُ
 جُنُودُ السَّمَوَاتِ وَ الْأَرْضِ وَ هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ، وَ اسْتَقْرِضْكُمْ وَ لَهُ خَزَائِنُ
 السَّمَوَاتِ وَ الْأَرْضِ وَ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ، وَ إِنَّمَا أَرَادَ أَنْ يَبْلُوكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا.
 فَبَادِرُوا بِأَعْمَالِكُمْ تَكُونُوا مَعَ جِبْرانِ اللَّهِ فِي دارِهِ، رَافِقِ بِهِمْ رُسُلَهُ، وَ أزارَهُمْ
 مَلَائِكَتَهُ، وَ أَكْرَمَ أَسْماعَهُمْ أَنْ تَسْمَعَ حَسِيسَ نارِ أَبَدًا، وَ صانَ أجسادَهُمْ أَنْ تَلْقَى
 لُغُوبًا وَ نَصَبًا ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ، وَ اللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ. أَقُولُ ما
 تَسْمَعُونَ، وَ اللَّهُ الْمُسْتَعانُ عَلَى نَفْسِي وَ أَنْفُسِكُمْ، وَ هُوَ حَسْبُنَا وَ نِعْمَ الْوَكِيلُ.

آفریدگار توانا

خداشناسی

ستایش خداوندی را سزاست که شناخته شد بی آنکه دیده شود، و آفرید بی
 آنکه دچار رنج و زحمتی گردد، با قدرت خود پدیده‌ها را آفرید، و با عزت خود
 گردنکشان را بنده خویش ساخت، و با بخشش خود بر همه بزرگان برتری یافت،
 او خدایی است که دنیا را مسکن مخلوقات برگزید، و پیامبران خود را به هدایت
 جن و انس فرستاد، تا دنیا را آنگونه که هست بشناسانند، و از زیانهای دنیا

برحذر دارند، و با مطرح کردن مثلها، عیوب دنیاپرستی را نشان دهند، و آنچه را که مایه عبرت است تذکر دهند، از تندرستیها و بیماریها، از حلال و حرام، و آنچه را که خداوند برای بندگان اطاعت‌کننده و نافرمان، از بهشت و جهنم آماده کرده، که وسیله کرامت یا سقوط و پستی است بازگو نمایند. خدا را ستایش می‌کنم چنانکه خود از بندگان خواسته است، و برای هر چیزی اندازه‌ای قرار داده و برای هر اندازه‌ای مدتی معین کرده، و هر مدتی را حسابی مقرر داشته است. ■

ویژگیهای قرآن

قرآن فرماندهی بازدارنده، و ساکتی گویا، و حجت خدا بر مخلوقات است، خداوند پیمان عمل کردن به قرآن را از بندگان گرفته، و آنان را در گرو دستوراتش قرار داده است، نورانیت قرآن را تمام، و دین خود را به وسیله آن کامل فرمود، و پیامبرش را هنگامی از جهان برد که از تبلیغ احکام قرآن فراغت کامل فرمود، و پیامبرش را هنگامی از جهان برد که از تبلیغ احکام قرآن فراغت یافته بود، پس خدا را آنگونه بزرگ بشمارید که خود بیان داشته است. خداوند چیزی از دینش را پنهان نکرده، و آنچه مورد رضایت یا خشم او بود وانگذاشته، جز آنکه نشانه‌ای آشکار، و آیتی استوار برای آن قرار داده است، که به سوی آن دعوت یا پرهیز داده شوند، پس خشنودی و خشم خدا در گذشته و حال یکسان است. بدانید همانا خداوند از شما خشنود نمی‌شود بکاری که بر گذشتگان خشم گرفته، و خشم نمی‌گیرد بکاری که بر گذشتگان خشنود بود، شما در راهی

آشکار قدم برمی‌دارید، و سخن گذشتگان را تکرار می‌کنید، خداوند نیازمندیهای دنیای شما را کفایت کرده و به شکرگزاری و ادارتان ساخت، و یاد خویش را بر زبانهای شما لازم شمرد.

سفارش به پرهیزگاری

خدا شما را به پرهیزگاری سفارش کرد، و آن را نهایت خشنودی خود، و خواستش از بندگان قرار داده است، پس بترسید از خدایی که در پیشگاه او حاضرید، و اختیار شما در دست اوست، و همه حالات و حرکات شما را زیر نظر دارد. اگر چیزی را پنهان کنید می‌داند، و اگر آشکار کردید ثبت می‌کند، برای ثبت اعمال، فرشتگان بزرگواری را گمارده که نه حقی را فراموش، و نه باطلی را ثبت می‌کنند. (آگاه باشید! آن کس که تقوا پیشه کند و از خدا بترسد، از فتنه‌ها نجات می‌یابد) و بانور هدایت از تاریکیها می‌گریزد، و به بهشت و آنچه که دوست دارد جاودانه دسترسی پیدا می‌کند، خدا او را در منزل کرامت خویش مسکن می‌دهد، خانه‌ای که مخصوص خداست، سقف آن عرش پروردگاری، و روشنایی آن از جمال الهی، و زائرانش فرشتگان، و دوستان و هم‌نشینانش پیامبران الهی، می‌باشند. پس به سوی قیامت بشتابید، و پیش از آنکه مرگ آنها را در کام خود می‌کشد، و در توبه بسته می‌شود، شما امروز بجای کسانی زندگی می‌کنید که قبل از شما بودند و ناگهان رفتند و پس از مرگ تقاضای بازگشت به دنیا کردند.

ضرورت یاد قیامت و عذاب الهی

مردم! شما چونان مسافران در راهید، که در این دنیا فرمان کوچ داده شدید، که دنیا خانه اصلی شما نیست و به جمع‌آوری زاد و توشه فرمان داده شدید. آگاه باشید! این پوست نازک تن، طاقت آتش دوزخ را ندارد پس به خود رحم کنید، شما مصیبت‌های دنیا را آزمودید، آیا ناراحتی یکی از افراد خود را بر اثر خاری که در بدنش فرو رفته، یا در زمین خوردن پایش مجروح شده، یا ریگهای داغ بیابان او را رنج داده، دیده‌اید که تحمل آن مشکل است؟ پس چگونه می‌شود تحمل کرد که در میان دو طبقه آتش، در کنار سنگهای گداخته، همنشین شیطان باشید؟ آیا می‌دانید وقتی مالک دوزخ بر آتش غضب کند، شعله‌ها بر روی هم می‌غلطند و یکدیگر را می‌کوبند؟ و آنگاه که بر آتش بانگ زند میان درهای جهنم به هر طرف زبانه می‌کشد؟ ای پیر سالخورده! که پیری وجودت را گرفته است، چگونه خواهی بود آنگاه که طوقهای آتش به گردن‌ها انداخته شود، و غل و زنجیرهای آتشین به دست و گردن افتد؟ چنانکه گوشت دستها را بخورد؟

روش استفاده از دنیا

پس خدا را! خدا را! ای جمعیت انسانها پروا کنید! حال که تندرستید نه بیمار، و در حال گشایش هستید نه تنگ‌دست، در آزادی خویش پیش از آن که درهای امید بسته شود بکوشید، در دل شبها با شب زنده‌داری، و پرهیز از شکمبارگی به اطاعت برخیزید، با اموال خود انفاق کنید، از جسم خود بگیرید و بر جان خود

ببفزایید، و در بخشش بخل نورزید که خدای سبحان فرمود: (اگر خدا را یاری کنید، شما را پیروز می گرداند و قدمهای شما را استوار می دارد) و فرمود: (کیست که به خدا قرض نیکو دهد؟ تا خداوند چند برابر عطا فرماید، و برای او پاداش بی عیب و نقصی قرار دهد) درخواست یاری از شما به جهت ناتوانی نیست، و قرض گرفتن از شما برای کمبود نمی باشد، در حالی از شما یاری خواسته که: (لشکرهای آسمان و زمین در اختیار اوست و خدا نیرومند و حکیم است) و در حالی طلب وام از شما دارد که گنجهای آسمان و زمین به او تعلق دارد و خدا بی نیاز و حمید است، بلکه خواسته است شما را بیازماید که کدام یک از شما نیکوکارترید، پس به اعمال نیکو مبادرت کنید، تا با همسایگان خدا در سرای او باشید که هم نشینان آنها پیامبران، و زیارت کنندگانشان فرشتگانند، و چنان گرمی داشته می شوند که صدای آهسته آتش را نشنوند، و به بدنهایشان هیچگونه رنج و ناراحتی نرسد، (این بخشش خداست به هر کس بخواهد می دهد و خدا صاحب بخشش بزرگ است)، من آنچه را می شنوید می گویم، و خداوند را به یاری خود و شما می خوانم که او کفایت کننده و بهترین وکیل است.